

Gonionemus vertens klängmedusa

Vänster: Den genomskinliga klängmedusans snett ovanifrån med klockformig gastralhåla och fyra orange till gula könsorgan formerade som ett kryss. Klockans diameter är upp till 25 mm. Höger: Klängmanet festsittande med klibbiga tentakler med fästplata, ungefär 5 mm innanför spetsen av varje tentakel som där är böjd. Foto: Björn Källström, Göteborgs marinbiologiska laboratorium

Svenskt vardagsnamn	klängmedusa, synonym klängmanet
... och på andra språk	Norska: ; Danska: ; Engelska: Clinging jellyfish, Orange striped jellyfish. ["Spider medusa"]; Tyska: ; Franska:
Vetenskapliga namn	<i>Gonionemus vertens</i> A. Agassiz 1862; fam. Olindiasidae alt. Olindiidae Synonym(er): <i>Gonionemus agassizii</i> Murbach & Shearer, 1902. <i>Gonionemus chekiangensis</i> Ling, 1937 <i>Gonionemus depressum</i> Goto, 1903 <i>Gonionemus murbachii</i> Mayer, 1901 <i>Gonionemus murbachii var chekiangensis</i> Ling, 1937 <i>Gonionemus oshoro</i> Ushida, 1929 <i>Gonionemus vindobonensis</i> Joseph, 1918 <i>Haleremita cumulans</i> Schaudinn, 1894 (polypen)
Organismgrupp(er)	Hydrozoer (klass Hydrozoa), Nässeldjur (fylum Cnidaria).
Storlek och utseende	En utvecklad <i>Gonionemus vertens</i> har inte en enda fästplatta, utan ett antal mindre klibbiga plattor som sitter en bit in på varje tentakel (ses som ljusa fläckar). Med hjälp av plattorna fäster djuret vid sjögräs eller större alger, men kan också simma lite utan fäste. Den klockformiga gastralhålan är genomskinlig och där syns de fyra orange till gula könsorganen formerade som ett kryss. Djuret kan ha upp till 80-talet tentakler fästa vid kanten på "klockan". <i>Gonionemus vertens</i> mäter ca 20–25 mm i diameter över "klockan", på höjden kan "klockan" bli ca 35 mm. Tentaklerna är ca 10 mm långa och ljusbruna och kan sträckas ut upp till 50 mm. Ett särdrag är att de längst ut i toppen på varje tentakel

	de skarpt böjda i vinkel och där fästplattan sitter. I polypstadiet är djuret bara någon millimeter stort (mått utan tentakler). Även i detta stadium, som helt bottenlevande, fäster <i>Gonionemus vertens</i> vid alger och ålgräs (bandtång).
Kan förväxlas med	Andra arter inom familjen Olindiasidae.
Geografiskt ursprung	Inte helt klarlagt, men troligen de nordliga delarna av västra Stilla havet (Kina, Korea, Japan). Eventuellt även de nordligare delarna av den amerikanska atlantkusten. Arten rapporterades 1860 från Puget Sound på USA:s norra västkust och 1894 från ostkusten (Massachusetts). Från genetiska studier med insamlade individer från svenska västkusten har man jämfört släktskap hos populationer av klängmaneter i både Atlanten och Stilla havet (Govindarajan m.fl. 2019). Resultaten visar att klängmaneterna på den svenska västkusten är genetiskt mest lika andra giftiga populationer av klängmaneter från den amerikanska östkusten och Japanska havet.
Första observation i svenska vatten	1923 och 1930 i Gullmarsfjorden, Skagerrak. (Jägersten & Nilsson, 1961)
Förekomst i svenska havs- och kustområden	Mellan Tjörn och Orust i Skåpesund (SVT 2018) och Stigfjorden enligt Björn Källström vid Göteborgs marinbiologiska laboratorium (muntligen 26 juli 2019).
Övrig förekomst utanför ursprungligt utbredningsområde	<i>Gonionemus vertens</i> finns i norska vatten liksom i de danska delarna av Kattegatt och Bälthavet. I Norge upptäcktes arten första gången 1921 i Oslofjorden och Trondheimsfjorden och i Danmark 1961 utanför Fredrikhavn. Den första upptäckten av <i>Gonionemus vertens</i> i Nordsjön gjordes 1913, i nordöstra England. 1929 och 1931 observerades arten utanför Bretagne, längs den franska kusten till engelska kanalen. Fynd av <i>Gonionemus vertens</i> gjordes sedan 1946-47 vid den belgiska kusten (hamnen i Oostende) och den tyska kusten (ön Sylt) samt 1960 vid den holländska kusten. Arten betraktas numera som försvunnen från de tyska delarna av Nordsjön. <i>G. vertens</i> finns även i Medelhavet. I Nordamerika finns arten från Alaska i norr till Kalifornien i söder. Den betraktas nu däremot som införd till östra USA (sannolikt med fartyg från Europa), trots de tidiga fynden där. <i>Gonionemus vertens</i> är vanlig längs kusten i norra Japan och Korea (Japanska sjön) och i Okhotska sjön, utanför Kamchatkahalvön, ön Sakhalin och de södra delarna av ögruppen Kurilerna.

	<i>Gonionemus vertens</i> har år 2008 hittas även i södra hemisfären, i Argentina.
Referenser till observationer i områden nära svenska farvatten	Hardangerfjorden, Norge, 1958 (Tambs-Lyche, 1964)
Troligt införselsätt	Fartygstrafik, i barlastvatten eller sediment eller som påväxt. Det är oklart i vilket utvecklingsstadium arten mest sannolikt transporteras. Enligt vissa källor skulle arten först ha kommit till Portugal och därifrån, 1867, spritts till Frankrike, i polypstadiet och med ostron. Spridningen skulle sedan ha fortsatt via export av ostron från Frankrike till andra delar av Europa. När arten befinner sig i hydromedusastadiet kan exemplar också spridas med barlastvatten eller med hjälp av havsströmmar. Teorier finns också om att arten förts in till Europa med importerade japanska ostron (<i>Crassostrea gigas</i>) från Japan eller amerikanska ostron (<i>Crassostrea virginica</i>) från östra Nordamerika. Enligt andra teorier skulle <i>Gonionemus vertens</i> i polypstadiet ha kunnat spridas från Norge till den tyska ön Sylt under Andra världskriget med hjälp av sjöflygplan som flög mellan länderna. Fynd av <i>G. vertens</i> i fastlandsakvarier i Europa skulle också kunna tala för att arten spritts till Nordeuropa från Medelhavet.
Miljö där arten förekommer	<i>Gonionemus vertens</i> trivs bäst i vatten i tempererade områden och äter företrädesvis små kräftdjur. Den lever nära kusten, gärna i sjögräsängar, och kan vara svår att upptäcka när den hänger fäst i vajande sjögräs. Det faktum att sjögräsängar blir alltmer ovanliga längs de nordeuropeiska kusterna skulle kunna vara en faktor som begränsar möjligheterna för <i>G. vertens</i> att spridas och bli mer etablerad. Arten är tålig och anpassningsbar, trivs även i akvarier samt lever i både brackvattenmiljöer (kustnära) och mer utpräglade marina miljöer (öppet hav). Den är sannolikt beroende av varmt vatten för att lyckas med sin fortplantning; köns mogna medusor finns bara under sommarmånaderna.
Ekologiska effekter	-
Andra effekter	Nässelcellerna hos <i>Gonionemus vertens</i> fungerar som motsvarande celler hos brännmaneter – att komma i kontakt med djurets tentakler är mycket smärtsamt och orsakar starka hudirritationer. Enligt uppgift är <i>G. vertens</i> i sin ursprungsmiljö i Okhotska och Japanska sjön ännu mer potent. Känsliga personer som där kommer i kontakt med de brännande nässelcellerna kan få kraftiga allergiska reaktioner, som i värsta fall kan leda till dödlig allergisk chock. Svenska fynd

	insamlade 2018 av klängmedusa <i>har visat sig har samma brännande egenskaper som klängmaneter (Gonionemus sp)</i> från Nordamerikanska östkusten och Stillahavet (Govindarajan m.fl. 2019).
Övrigt	-
Läs mer • Bundesanstalt für Gewässerkunde: Neozoa (Makrozoobenthos) an der deutschen Nordseeküste: Eine Übersicht. http://www.stefannehring.de/downloads/083_Nehring+Leuchs-1999_BfG-Bericht-1200_neozoa-nordsee.pdf. • Edwards C. 1976. A study in erratic distribution: the occurrence of the medusa <i>Gonionemus</i> in relation to the distribution of oysters. Adv. Mar. Biol. 14:251-284. • Joint Nature Conservation Committee: <i>Gonionemus vertens</i>. http://archive.jncc.gov.uk/default.aspx?page=1681. • North European and Baltic Network on Invasive Alien Species: <i>Gonionemus vertens</i>. Hämtad 2019-07-29 från https://www.nobanis.org/species-info/?taxaId=2955. Mer om bilden • Björn Källström, Göteborgs marinbiologiska laboratorium (GMBL). http://gmbi.se/ Referenser till artbeskrivning • Artfakta (u.å.). Klängmedusa <i>Gonionemus vertens</i>. ArtDatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet. Hämtad 2019-07-26 från https://artfakta.se/artbestamning/taxon/gonionemus-vertens-242115. • Bakker C. 1980. On the distribution of <i>Gonionemus vertens</i> A. Agassiz (Hydrozoa, Limnomedusae), a new species in the eelgrass beds of Lake Grevelingen (S.W. Netherlands). Hydrobiological Bulletin 14(3):186-195. Referenser till fyndplatser • Bakker C. 1980. On the distribution of <i>Gonionemus vertens</i> A. Agassiz (Hydrozoa, Limnomedusae), a new species in the eelgrass beds of Lake Grevelingen (S.W. Netherlands). Hydrobiological Bulletin 14(3):186-195. • Govindarajan A.F., Källström B., Selander E., Östman C., Dahlgren T.G. 2019. The highly toxic and cryptogenic clinging jellyfish <i>Gonionemus</i> sp. (Hydrozoa, Limnomedusae) on the Swedish west coast. <i>PeerJ</i> 7:e6883 https://doi.org/10.7717/peerj.6883. • Jägersten G. & Nilsson L. 1961. Life in the sea. G.T. Foulis. London. Sidorna 180-183. • Leentvaar P. 1961. Two interesting invertebrates, <i>Limnadia lenticularis</i> (L.)(Crustacea Phyllopora) and <i>Gonionemus vertens</i> A. Agassiz (Limnomedusae), found in the Netherlands. Zoologische Mededelingen 37(14):225-230.	

- Rodriguez C.S., Pujol M., Mianzan H.W. & Genzano G.N. 2014. First record of the invasive stinging medusa *Gonionemus vertens* in the southern hemisphere (Mar del Plata, Argentina). *Lat. Am. J. Aquat. Res.* 42(3):653-657.
- SVT 2018, 31 juli. Ny brännmanet förökar sig på Västkusten. Sveriges television AB. Hämtad från <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/ny-brannmanet-forokar-sig-pa-vastkusten>.
- Tambs-Lyche H. 1964. *Gonionemus vertens* L. Agassiz (Limnomedusae) – a zoogeographical puzzle. *Sarsia* 15(1):1-8.
- Wolff W.J. Non-indigenous marine and estuarine species in The Netherlands. *Zool. Med. Leiden* 79:1-116. (*G. vertens* på sidan 45).

Referenser till ekologiska och andra effekter

- Govindarajan A.F., Källström B., Selander E., Östman C., Dahlgren T.G. 2019. The highly toxic and cryptogenic clinging jellyfish *Gonionemus* sp. (Hydrozoa, Limnomedusae) on the Swedish west coast. *PeerJ* 7:e6883 <https://doi.org/10.7717/peerj.6883>.

- Detta faktablad om *Gonionemus vertens* skapades 2006-11-31. Uppdaterades 2006-12-16, 2007-01-11, 2014-12-03 av Sture Nellbring. Senaste uppdatering 2019-07-29 av Erland Lettevall, Havs- och vattenmyndigheten.